

Asia: Luonnos valtioneuvoston asetukseksi uuden rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvoista. VN/24308/2024. Ympäristöministeriö, 5.5.2025.

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=ab777191-373b-43ac-bc10-66551e3dc7ec>

Suomen ilmastopaneeli

Jarek Kurnitski ja Jyri Seppälä

Taustaa

Asetus esityksessä ehdotetaan säädettäväksi rakentamislain nojalla uusien rakennusten käyttötarkoitukseluokakohtaisista hiilijalanjäljen raja-arvoista yhdeksälle rakennustypille. Rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvon alittuminen osoitetaan loppukatselmusta varten tehtävällä ilmastaselvityksellä.

Jotta siirtyminen raja-arvo-ohjaukseen olisi mahdollisimman sujuva vuoden 2026 alusta lähtien, raja-arvot on suunniteltu toteutettavan kaksivaiheisena. Alussa pääosa rakennuksista alittaisi raja-arvot ilman vähähiilisyysoimia. Vuoden 2028 alusta raja-arvoihin esitetään maltillista kiristystä vaikuttavuuden lisäämiseksi.

Raja-arvo-ohjauksen tarkoituksena on tukea vähähiilisten rakentamisen ja suunnittelun ratkaisujen syntymistä Suomessa ja ohjata rakentamista vähähiilisemmäksi. Samalla asetus vastaa myös EU:n energiatehokkuusdirektiivin säätelyyn rakennuksien koko elinkaaren aikaisesta ohjuksesta. Raja-arvo-ohjaus jättää toimijoille mahdollisuuden päättää, miten raja-arvojen alle päästään.

Suomen ilmastopaneelin näkemykset

Suomen ilmastopaneeli suhtautuu rakennuksen hiilijalanjäljen raja-arvojen käyttöönottoon myönteisesti. Se on yksi tärkeä keino, jolla rakennusten elinkaariaikaisia päästöjä pystytään vähentämään ja edistämään rakennussektorin toimia Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi.

Suomen ilmastopaneeli näkee asetuksen kaksivaiheisuuden perusteltuna, jotta asiassa päästään nopeasti liikkeelle ja ala pystyy sopeutumaan tarvittavaan kehitykseen. Ensimmäisen vaiheen (2026–2027) tarkoituksena tulisi olla ennen kaikkea käytännön kokemusten ja tulosten kerääminen raja-arvojen soveltamisesta, jotta raja-arvojen oikeat tasot tavoitteisiin nähden saataisiin määritettyä vuodesta 2028 eteenpäin.

Nyt esitetyt raja-arvojen kiritykset vuodesta 2028 lähtien jäävät kunnolla perustelematta. Ensimmäisen vaiheen suhteellisen korkeat raja-arvot Tanskaan ja Ruotsiin nähden ovat perusteltuja menetelmän käyttöönotolla, mutta miksi Suomessa pitäisi vuonna 2028 käyttää korkeampia raja-arvoja kuin tänään voimassa olevat Tanskassa? Mikäli menetelmän käyttöönotto onnistuu hyvin, voisi 2028 olla sopiva paikka vähähiilisyysoikalle. Koska esimerkiksi Tanska on kiristämässä omia raja-arvoja, pitäisi päästövaikutusten vähentämisen mahdollisuudet vuoteen 2028 mennessä tarkemmin arvioida ottamalla huomioon muun muassa rakennusmateriaalien valmistuksessa tapahtuva kehitys. Tanskassa on juuri rakennusala halunnut raja-arvojen kiristämistä, koska nykyisten arvojen alittaminen suunnitteluratkaisuista riippumatta tekee hiilijalanjälkilaskennasta vähemmän mielekkään. Näin vertailuja Tanskan, Ruotsin ja Ranskan raja-arvojen kehitykseen pitäisi tehdä, vaikka arviointimenetelmissä on eroja Suomeen nähden. Olisi kuitenkin hyvä selvittää, kuinka

hiilijalanjäljen laskentamenetelmät rajauksineen vaikuttavat laskennan lopputulokseen eri maissa ja sitä kautta saada myös paremman päätöksentekopohjan Suomen raja-arvokehitykselle.

Suomen ilmastopaneeli näkee hyvänä, ettei laskennassa oteta huomioon rakennusten kädenjätkivaikutusta. Muuten hiilijalanjälkilaskennan eri komponenttien merkitys rakennusten elinkaaren hiilijalanjäljen lopputulokseen jää epäselväksi. Erityisesti tämä koskee materiaalien ja käytön aikaisten tekijöiden vaikutuksia.

Jos kaukolämmön tuotannon päästöt vähenevät nopeammin kuin asetuksen taustalla olevat skenaariot antavat ymmärtää, tarvittava muutos rakennusmateriaalien vähentymiseen jää todennäköisesti olemattomaksi nykyisillä esitetyillä raja-arvokehityksellä. Toisaalta tämä saattaa myös vähentää kiinnostusta rakennusten energiatehostumista kohtaan, mikä olisi vastoin toivottavaa kehitystä. Lisäksi puun suosiminen materiaalivalinnoissa ei tuo näkyviin metsämaassa tapahtuvaa hiilinielujen heikkenemisvaikutusta hiilijalanjäljen laskentajärjestelmässä. Sen sijaan, että puurakentaminen edistäisi nykyisessä kotimaisen puun hakkuutilanteessa Suomen ilmastotavoitteita, vaikutus on päinvastainen (vrt. Suomen ilmastopaneelin lausunto 2022, VN/14758/2021).

Suomen ilmastopaneeli näkee, että liian maltilliset raja-arvot saattavat vähentää rakennusten energiatehokkuuden edistämistä ja materiaalivalmistajien innokkuutta kehittää tuotteita vähäpäästöisimmiksi. Nyt esitytetyjen vuoden 2028 raja-arvojen ohjausvaikutus on mitä ilmeisemmin olematonta ja jää kehityksen jalkoihin. Tämän takia Suomen ilmastopaneeli esittää, että asetukseen ja sen perustelumuiistioon tulisi kirjattua selkeästi, että vuoden 2028 ja siitä eteenpäin sovellettavat raja-arvot arvioidaan uudestaan vuosien 2026–2027 tulosten ja arviointimenetelmän kokemusten perusteella.